

ÚVOD: VÝVOJ OBYVATELSTVA V ROCE 2013

Populační vývoj České republiky v roce 2013 byl ve znamení úbytku obyvatelstva. Počet obyvatel se v průběhu roku snížil z počátečních 10 516,1 tisíce na konečných 10 512,4 tisíce osob. Šlo o první zaznamenaný pokles počtu obyvatelstva po desetiletí kladných přírůstků (2003-2012)¹. Obyvatel ubylo jak přirozenou měnou, tak zahraniční migrací. Počet živě narozených dětí převýšil počet zemřelých o 2,4 tisíce a počet vystěhovalých do zahraničí byl o 1,3 tisíce vyšší než počet přistěhovalých. Počet sňatků, živě narozených a potratů se meziročně mírně snížil, naopak více bylo rozvodů a zemřelých. I přesto se naděje dožití při narození u mužů i žen dále prodloužila, mírně vyšší byla i úroveň plodnosti.

Počet obyvatel České republiky se v průběhu roku 2013 snížil z 10 516 125 na 10 512 419, tj. o 3 706 osob. Po sedmi letech kladných přírůstků přirozenou měnou počet zemřelých znovu (jako v letech 1994-2005) převýšil počet živě narozených dětí, a to o 2 409 osob. Poprvé po roce 2001 byla záporná i bilance zahraničního stěhování. Zatímco počet přistěhovalých se meziročně snížil o 0,7 tisíce na 29,6 tisíce, počet vystěhovalých do zahraničí vzrostl o 10,9 tisíce na 30,9 tisíce. Počet vystěhovalých tak převýšil počet přistěhovalých o 1 297 osob.

Ze tří hlavních věkových skupin zaznamenala úbytek obyvatelstva (o 78,8 tisíce) pouze věková skupina 15-64letých, počet dětí do 15 let věku i počet osob ve věku 65 a více let se v průběhu roku 2013 zvýšil (o 17,2, resp. 57,9 tisíce). Průměrný věk obyvatele ČR vzrostl o dvě desetiny roku na 41,5 roku, index stáří (počet seniorů ve věku 65+ na sto dětí do 15 let) z 113,3 na 115,7. Opět ubylo osob žijících v manželství a vzrostl podíl osob rodinného stavu svobodný/á.

Tab. A Pohyb obyvatelstva, 2003–2013

Ukazatel	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013
	Absolutní počty						
Živě narození	93 685	102 211	119 570	117 153	108 673	108 576	106 751
Zemřelí	111 288	107 938	104 948	106 844	106 848	108 189	109 160
z toho do 1 roku věku	365	347	338	313	298	285	265
Sňatky	48 943	51 829	52 457	46 746	45 137	45 206	43 499
Rozvody	32 824	31 288	31 300	30 783	28 113	26 402	27 895
Potraty	42 304	40 023	41 446	39 273	38 864	37 733	37 687
z toho interrupce	29 298	26 453	25 760	23 998	24 055	23 032	22 714
Přistěhovalí	60 015	60 294	77 817	30 515	22 590	30 298	29 579
Vystěhovalí	34 226	24 065	6 027	14 867	5 701	20 005	30 876
Přirozený přírůstek	-17 603	-5 727	14 622	10 309	1 825	387	-2 409
Přírůstek stěhováním	25 789	36 229	71 790	15 648	16 889	10 293	-1 297
Celkový přírůstek	8 186	30 502	86 412	25 957	18 714	10 680	-3 706
Střední stav obyvatelstva (v tis.)	10 201,7	10 234,1	10 429,7	10 517,2	10 496,7	10 509,3	10 510,7
	Na 1 000 obyvatel						
Živě narození	9,2	10,0	11,5	11,1	10,4	10,3	10,2
Zemřelí	10,9	10,5	10,1	10,2	10,2	10,3	10,4
Sňatky	4,8	5,1	5,0	4,4	4,3	4,3	4,1
Rozvody	3,2	3,1	3,0	2,9	2,7	2,5	2,7
Potraty	4,1	3,9	4,0	3,7	3,7	3,6	3,6
z toho interrupce	2,9	2,6	2,5	2,3	2,3	2,2	2,2
Přistěhovalí	5,9	5,9	7,5	2,9	2,2	2,9	2,8
Vystěhovalí	3,4	2,4	0,6	1,4	0,5	1,9	2,9
Přirozený přírůstek	-1,7	-0,6	1,4	1,0	0,2	0,0	-0,2
Přírůstek stěhováním	2,5	3,5	6,9	1,5	1,6	1,0	-0,1
Celkový přírůstek	0,8	3,0	8,3	2,5	1,8	1,0	-0,4

¹ Bilance pohybu obyvatelstva byla naposledy záporná v roce 2002. Meziroční pokles stavu populace mezi 31. 12. 2010 a 31. 12. 2011 byl způsoben aktualizací údajů o počtu obyvatel podle definitivních výsledků sčítání 2011, bilance pohybu obyvatelstva byla i za rok 2011 kladná.

Obyvatelé ČR uzavřeli v roce 2013 o 1,7 tisíce manželství méně než v roce předcházejícím, celkem 43 499. Tím bylo opět překonáno dosavadní historické minimum. Ze dvou třetin vstupovaly do manželství dvě dosud svobodné osoby. Při zachování intenzity sňatečnosti svobodných na úrovni roku 2013 by do manželství před 50. rokem věku vstoupilo 51,4 % mužů a 59,0 % žen, muži v průměru ve věku 32,3 roku, ženy ve věku 29,8 roku.

V průběhu roku 2013 soudy ČR rozvedly 27 895 manželství, o 1,5 tisíce více než v roce 2012. Meziročně vyšší byla i úroveň rozvodovosti, která vzrostla ze 44,5 na 47,8 %. Rozvod nastal v průměru po 13,0 letech trvání manželství. Více jak polovina rozvedených (57,1 %) vychovávala v době rozvodu nezletilé dítě či děti. V rozvedených manželstvích žilo celkem 24 335 nezletilých dětí.

Po roční stagnaci pokračoval pokles počtu živě narozených dětí. V roce 2013 se živě narodilo 106 751 dětí, o 1,8 tisíce méně než v roce 2012, přibýlo však dětí narozených svobodným ženám. Podíl dětí narozených mimo manželství vzrostl ze 43,4 % v roce 2012 na 45,0 % v roce 2013. Úroveň úhrnné plodnosti se velmi mírně zvýšila z 1,45 na 1,46 dítěte na jednu ženu. Průměrný věk matek při narození dítěte se posunul o jednu desetinu roku výše na 29,9 let.

Podle údajů Ústavu zdravotnických informací ČR bylo v roce 2013 evidováno 37 687 potratů, z toho 22 714 indukovaných a 13 708 samovolných. Zastoupení umělých přerušení těhotenství bylo historicky nejnižší (60,3 %). Přesto úroveň úhrnné potratovosti meziročně velmi mírně vzrostla právě díky vyšší intenzitě indukované potratovosti. Při zachování měr potratovosti na úrovni roku 2013 by na tisíc žen připadlo 516 potratů, z toho 315 indukovaných. Žena by potrat v průměru podstoupila ve věku 30,1 roku.

Počet zemřelých se v roce 2013 zvýšil o 971 na 109 160 osob. Naděje dožití při narození se i přesto dále prodloužila jak u mužů, tak u žen, shodně o dvě desetiny roku na 75,2 let u mužů a 81,1 let u žen. Děti, které zemřely do jednoho roku věku, bylo ve srovnání s rokem 2012 o 20 méně, celkem 265. Z desetitisíce živě narozených dětí se tak nedožilo prvních narozenin pouze 25.

Tab. B Základní analytické ukazatele demografického vývoje, 2003–2013

Ukazatel	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013
Tabulková prvosňatečnost - muži (%)	62,5	62,8	59,6	54,9	53,5	53,2	51,4
- ženy (%)	68,7	69,1	66,1	61,6	61,0	60,6	59,0
Průměrný věk při 1. sňatku - muži	30,3	30,8	31,4	32,2	32,2	32,3	32,3
- ženy	27,7	28,1	28,8	29,4	29,6	29,6	29,8
Úhrnná rozvodovost (%)	48,0	47,3	49,6	50,0	46,2	44,5	47,8
Průměrná délka manželství při rozvodu	11,8	12,2	12,3	12,7	12,9	12,8	13,0
Úhrnná plodnost	1,18	1,28	1,50	1,49	1,43	1,45	1,46
Průměrný věk matek	28,1	28,6	29,3	29,6	29,7	29,8	29,9
Průměrný věk matek při 1. porodu	25,9	26,6	27,3	27,6	27,8	27,9	28,1
Podíl živě nar. mimo manželství (%)	28,5	31,7	36,3	40,3	41,8	43,4	45,0
Úhrnná potratovost	0,56	0,53	0,54	0,51	0,52	0,51	0,52
Úhrnná samovolná potratovost	0,15	0,16	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
Úhrnná indukovaná potratovost	0,39	0,35	0,34	0,32	0,32	0,31	0,32
Naděje dožití při narození - muži	72,0	72,9	74,0	74,4	74,7	75,0	75,2
- ženy	78,5	79,1	80,1	80,6	80,7	80,9	81,1
Kojenecká úmrtnost (‰)	3,9	3,4	2,8	2,7	2,7	2,6	2,5